
80 ÉVE SZÜLETETT PERTIS JENŐ

ERKEL FERENC-DÍJAS ZENESZERZŐ, ZONGORAMŰVÉS

(Budapest, 1939. április 23. – Budapest, 2007. május 2.)

I.

2019. szeptember 15-én családi hangulatú hangversennyel emlékeztek meg *Pertis Jenő* születésének néhány hónappal ezelőtti 80. évfordulójáról a *FUGA Kortárs Építészeti Központ*ban. Ma talán már többé-kevésbé közzismert, hogy a 12 éve elhunyt zeneszerző életműve csak halála után bontakozhatott ki valódi jelentőségében: a hallatlanul szerény, önmagával szemben rendkívül igényes és önkritikus szerző ugyanis – amellet, hogy meg is semmisítette néhány túlhaladottnak ítélt művét – különös előszeretettel komponált az íróasztalfióknak; egyes fontos műveiről még legközelebbi családtagjainak sem volt tudomásuk. Özvegyének, a kiváló kóruskarnagynak, Zakariás Anikónak köszönhető, hogy Pertis Jenő a halála utáni években úgyszólván termékenyebb zeneszerzőnek bizonyult, mint életének számos időszakában, s hogy Zakariás Anikó odaadó és szisztematikus munkájának köszönhetően a posztumusz műveket hangversenyen és hanglemezeken is megismerhette a közönség.

Nem mindenfajta kompozíciója maradt azonban az asztalfiók foglya. A zeneszerzés és karvezetés szakot elvégző zeneszerző nem csupán felesége énekkara, a Csili Kamarakórus, hanem más együttesek számára is komponált kórusműveket – ezeket mindenki ismerte a kórusok világában. Egy másik műcsoport, amely természeténél fogva nem maradhatott észrevétlenül, a kiterjedt Pertis–Kelemen–Kokas-család két, majd végül három generációt felölelő zenész (vagy zenét tanuló, vagy zenélő) tagjai számára írt darabokból állt – ezek nagy részét hivatalosan is a „Családi zene” sorozatcím különbözteti meg a többiektől.

Ennek a mostani évfordulás megemlékezésnek sem annyira az életmű reprezentatív megjelenítése, mint inkább a személyes-családi vonatkozások feltérképezése állt a középpontjában, jóllehet a szép számban megjelent közönségnek csupán egy kis hányadát adták a közelebbi és távolabbi családtagok. Az mindenesetre sokatmondó körülmény, hogy a tíz közreműködőből viszont kilenc (közülük az öt felnőttből négy) családtag volt, s a FUGA alagsorában kis kiállítás is nyílt ebből az alkalomból, amely személyes tárgyai révén elsősorban a zeneszerző hobbijaival ismertette meg az érdeklődőt.

Ugyancsak a család súlyát növelte a megemlékezésen az is, hogy Pertis Jenő művei csupán a program második felében hangzottak fel. Az elsőben a családtagok játszottak – többnyire olyasmit, ami így vagy úgy felidézte az ünnepelt emlékét. A műsor Schubert D 928-as Gyermekindulójával kezdődött, *Pertis Attilával* és a legfiatalabb unoka, *Pertis Fanni* előadásában – hibátlanul, sőt – a gyermek-előadó tekintetében – ígéretesen.

Pertis Attila és leánya, Fanni

Ezután néhány szám erejéig az *Egri & Pertis duó* (vagyis az *Egri Mónika–Pertis Attila* házaspár) jutott szóhoz. Három műsorszámuk közül kettő Rahmanyinov szerzeménye vagy átírata volt, s a műsort végigkonferáló *Pertis Szabolcs* – Pertis Jenő kisebbik fia, Pertis Attila öccse – ezzel kapcsolatban említést tett édesapjának Rahmanyinov-szeretetéről.

Pertis Szabolcs és Pertis Attila

Az első szám Csajkovszkij Csipkerózsikájából a Keringő Rahmanyinov-féle négykezes átírata volt, elbűvölően hajlékony és érzékeny előadásban. Ezt egy ritkán hallható zenei gyöngyszem és igazi kuriózum követte: két Wagner-imádó francia zeneszerző, Gabriel Fauré és André Messager *Souvenir de Bayreuth*-ja.

Ez egyszerre hommage Wagner tiszteletére és tiszteletlen Wagner-paródia, ugyanis a Ring örökbecsű témáit szorítja bele a 19. században népszerű quadrille tánc merev és szögletes sorszerkezetébe, gépiesen kemény zárataiba – amint azt a kor számos népszerű dallamával megtették. Igazán hálásak lehetünk a duónak, hogy előásták ezt a jellegzetes humorú darabot, amely tulajdonképpen a két szerző nagy sikert arató közös rögtönzéseinek leírata. Mint Pertis Szabolcstól megtudtuk, e művel Pertis Jenő Wagner-rajongásának akartak emléket állítani.

Ezt azután két Rahmanyinov-prelúd követte: egy nemesen és felemelően játszott lírai, és egy hihetetlen precizitással és sodró lendülettel előadott virtuóz darab. A félidőt ugyancsak Rahmanyinov-műrészlet, a g-moll cselló-zongoraszónáta (op. 19) *Kokas Dóra* és *Pertis Attila* által megszólaltatott IV. tétéle zárta. A két művész rendkívül ihletetten és kitűnő összhangban, magas érzelmi hőfokon tolmácsolta a gyönyörű romantikus tételt – ahogy mondani szokás, játékkal a világ bármely hangversenytermében elismerést keltettek volna.

Pertis Jenő kedvelt használati tárgyai is „jelen voltak” az emlékkoncerten

Pertis Jenő asztalfiókjának köszönhetően még mindig hallhatunk ős bemutatásokat. Idén már volt alkalmam egy közelmúltban bemutatott, igen figyelemreméltó klarinét-szólódarabot megismerni, s e koncert második félidejét is egy premier: a hegedűre, zongorára és csellóra komponált, *Biller István* karnagy-hegedűművésznek és tanítványainak ajánlott *Homage* nyitotta meg. A művet az ifjú *Kelemen Gáspár*, *Kokas Dóra* és *Pertis Attila* játszotta. A cím arra utal, hogy a Bevezetést követő három tétel rendre Bach, Bartók, illetve Janáček emléke előtt tiszteleg. Számomra különösen a B–A–C–H hangsoron alapuló II. tétel jelentett revelációt: Pertis zenéje mindig bővelkedik az üdítően újszerű gondolatokban, s az a mód, ahogyan itt a hangsort egészen eredeti módon, elválasztja a hozzá kapcsolódó hullámmozgás-érzettől, és a hangokat hol egymástól sok oktávos távolságra szétdobva, hol clusterbe tömörítve formálja

újjá, végtelenül egyéni. Az előadás is kitűnő volt, Kelemen Gáspár pedig az összjáték és alkalmazkodás korát meghazudtoló, magas fokáról tett tanúbizonyságot.

Kelemen Gáspár

Kokas Dóra

Ezután Pertis Szabolcs következett az elsőrangú hangszer- és stílusismerettel előadott Székelyföldi furulyamuzsika című szvittel.

Pertis Szabolcs

A négykezes Hat aforizmát, rendkívül erőteljes és különböző karakterű miniatűröknek ezt a jól ismert sorozatát az Egri & Pertis duó persze anyanyelvi szinten és nagyon expresszíven játszotta. E ponton örömmel jegyzem meg, hogy ők ketten együtt és Pertis Attila külön is a kortárs magyar előadóművészet

legmagasabb színvonalát képviselik – talán Pertis Jenő-i szerénységük és szelídségük az oka, hogy erről olyan kevesen beszélünk.

Egri Mónika & Pertis Attila

Egy korainak számító, 1981-es, héttételes gitárciklust, a Tört rácsokat, *Csáki András* előadásában hallhattunk. Ha tetszik: ez is változatos aforizmák vagy bagatellek sorozata, amelyeket a művész meggyőzően tolmácsolt. Majd pedig lazult az est hangulata: előbb Pertis Attila reprodukálta édesapja egy hangfelvételen megőrzött, rövid és érzelmes dzsessz-improvizációját, majd négy Pertis-unoka, Fanni, Virág, Katica és Botond adott elő egy nyolckezes családi spirituálé-feldolgozást – még éppen elérték a klaviatúra előtt.

A családi zenélés képei

Pertis Jenő sok családi ihletésű darabja bizonyos fokig a több, viszonylag rövid (bár semmiképp sem könnyű!) tételből álló ciklusok felé tolja el az életmű súlypontját. Egyikük-másikuk nem is él meg a családi környezet nélkül. De írt ő jóval terjedelmesebb darabokat is, mégpedig súlyos zenei tartalommal – hadd említsem meg példaként csupán a két hegedű-zongoraszonátát. Sőt, többek között nagyszerű dalciklust is komponált. Reméljük, hogy ezek is elfoglalják majd méltó helyüket a hangversenyéletben.

Malina János

II.

ZENEÓRA: A PERTIS-CSALÁD A FILMBEN NÉMETHY ATTILA VENDÉGEI A PERTIS CSALÁD ZENEMŰVÉSZ TAGJAI

ZENEÓRA: A PERTIS CSALÁD (1:00:14)

Kelemen Pál (gordonka) és Pertis Zsuzsanna (csebaló), Pertis Jenő (zongora) és Pertisné Zakariás Anikó, Pertis Attila @ Egri Mónika (zongora), Pertis Szabolcs (népi furulya) továbbá Pertis Péter (zongora), valamint a Csili Művelődési Központ és az Apáczai Csere János Gimnázium tagjaiból alakult kórus Pertisné Zakariás Anikó vezényletével (1995)
(MTV filmje)

Zeneóra 1995. Óbudai Társaskör forgatókönyve:

A család bemutatása	00:00-01:03
G. Frecobaldi: Három gagliarda (Pertis Zsuzsa)	01:04-04:15
Beszélgetés Pertis Zsuzsával és Pertis Pállal	04:16-07:37
Konferálás és G. F. Händel: A-dúr szonáta két tétel (Kelemen Barnabás Kelemen Pál és Pertis Zsuzsa)	07:37-12:37
Beszélgetés Pertis Péterrel, majd Liszt F.: 8. rapszódia (Pertis Péter)	12:38-23:05
Beszélgetés Pertis Jenővel és Pertis Attilával, majd W. Lutosławski: Variációk egy Paganini témára (Egri Mónika&Pertis Attila)	23:06-33:30
Gyimesi Lassú és Friss (Pertis Szabolcs)	33:34-37:35
Beszélgetés Pertis Jenővel és Pertisné Zakariás Anikóval, majd Pertis J.: Altató és a Fal Nr.3-ból három tétel (Kamarakórus, vez.: (Zakariás Anikó)	37:36-47:32
W.A. Mozart: G -dúr szonáta-I. tétel (Kelemen Barnabás és Pertis Péter)	47:33-54:29
G. Gershwin: 1. prelúd (Pertis Péter)	54:30-57:54
Pertis J.: Spirituálé feldolgozás 10 kézre és csellóra (az egész család	57:55-100:3

